

В.Ф. ГРИЩЕНКО, канд.ек.наук, СумДУ, Суми

І.В. ГРИЩЕНКО, аспірантка, СумДУ, Суми

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІЇ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті визначено сутність і зміст понять «експортно-імпортний потенціал території», «управління експортно-імпортним потенціалом території». Досліджено фактори прояву еколого-економічних загроз і небезпек в управлінні експортно-імпортним потенціалом території. Проведено аналіз напрямів урахування вимог національної еколого-економічної безпеки в управлінні експортно-імпортним потенціалом території.

В статье определена сущность и содержание понятий "экспортно-импортный потенциал территории", "управления экспортно-импортным потенциалом территории". Исследованы факторы проявления эколого-экономических угроз и опасностей в управлении экспортно-импортным потенциалом территории. Проведен анализ направлений учета требований национальной эколого-экономической безопасности в управлении экспортно-импортным потенциалом территории.

Scope and content of the concepts of "the territorial export-import potential", "the territorial export-import potential management" is defined in the article. Factors manifestation of ecological and economic threats and dangers in the management of export-import potential of the territory are studied. Analysis of trends taking into account the requirements of national environmental and economic security in the management of export-import potential of the territory are held.

Ключові слова: експортно-імпортний потенціал, еколого-економічна безпека, організаційно-економічний механізм, управління, регіон.

Вступ. У сучасних умовах господарювання навколишнє природне середовище є ключовим елементом міжнародних економічних відносин. Екологічний фактор впливає на життєві інтереси як кожної окремої людини, так і людства в цілому, без будь-яких виключень. Екологічний фактор є об'єктивним фактором сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки регіону. В умовах інтернаціоналізації комерційно-господарської діяльності та посилення негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище виникає об'єктивна необхідність розроблення дієвого механізму управління економічним потенціалом регіону з урахуванням вимог його еколого-економічної безпеки.

Необхідно підкреслити системний характер проблеми забезпечення національної еколого-економічної безпеки, що в умовах інтернаціоналізації комерційно-господарської діяльності є абсолютно природним процесом і ні у кого не може викликати сумнівів.

Актуальність дослідження обумовлена об'єктивною необхідністю подальшого удосконалення науково-методичних підходів до управління експортно-імпортного потенціалу території (ЕІПТ). Недостатня розробленість та значення теоретичних та науково-методичних засад урахування вимог національної еколого-економічної безпеки в управлінні використанням експортно-імпортного потенціалу території обумовили основну мету і завдання дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження еколого-економічної безпеки з урахуванням сучасних глобалізаційних процесів присвячені чисельні праці таких авторів, як Александров І.О. [1], Вашай Ю. [7], Герасимчук З.В. [2], Голян В.А. [16], Декалюк О.В. [3], Дорогунцов С. [4], Дубель В.М. [5; 6], Ладюк О. [7], Ліпкан В.А. [8; 9; 10; 11], Олексюк А.О. [2], Половян О.В. [1], Сосюра С.Г. [12], Стасюк І.В. [3], Тендюк А.О. [13], Трегобчук В. [14], Третьякова І.С. [15], Федорищева А. [4], Хвесик М.А. [16], Цимбалюк Л.І. [17], Черніченко Г.О. [1] та ін.

Невирішені частини проблеми. Разом з тим, подальшого дослідження потребують питання, пов'язані з ідентифікацією та розробленням організаційно-економічного механізму протидії еколого-економічним загрозам і небезпекам (ЕЕЗН) на територіальному рівні. Недостатньо розробленими є науково-методичні підходи до урахування вимог національної еколого-економічної безпеки в управлінні використанням експортно-імпортного потенціалу території.

Мета дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних та науково-методичних положень щодо урахування вимог національної еколого-економічної безпеки в управлінні використанням експортно-імпортного потенціалу території. Відповідно до поставленої мети були визначено такі завдання: 1) визначити сутність і зміст понять «експортно-імпортний потенціал території», «управління експортно-імпортним потенціалом території»; 2) дослідити фактори прояву еколого-економічних загроз і небезпек в управлінні експортно-імпортним потенціалом території; 3) провести аналіз напрямів урахування вимог національної еколого-

економічної безпеки в управлінні експортно-імпортним потенціалом території.

Основні результати дослідження. Результати проведеного дослідження доводять, що основною складовою економічного зростання будь-якої території в умовах інтернаціоналізації комерційно-господарської діяльності є раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля і компенсація негативного впливу зовнішньоекономічної діяльності на довкілля з урахуванням вимог національної еколого-економічної безпеки, що дозволяє підсилити адаптивність і конкурентоспроможність національної економічної системи.

На нашу думку, передумовою формування системи національної еколого-економічної безпеки України є визначення стратегічних цілей розвитку її міжнародних економічних відносин на найближче майбутнє та перспективу, виходячи з її потенційних можливостей та забезпеченості відповідними ресурсами. При формуванні системи національної еколого-економічної системи перш за все необхідно з'ясувати якими внутрішніми резервами розвитку міжнародних економічних відносин володіє територія, щоб скористатися зовнішніми можливостями, які слабкі сторони має територія, що пов'язані з проявом еколого-економічних загроз і небезпек. Після детального аналізу і приведення у відповідність між собою внутрішніх загроз і можливостей території з її зовнішніми можливостями і загрозами, керівництво країни може здійснити вибір стратегічної альтернативи, що спрямована на реалізацію потенційних можливостей здійснення міжнародних економічних відносин.

Під експортно-імпортним потенціалом території (ЕІПТ) нами розуміється максимально можливий обсяг міжнародної торгівлі товарами та послугами за умови найбільш ефективного використання усіх факторів виробництва на даній території.

На наш погляд, урахування вимог національної еколого-економічної безпеки в управлінні експортно-імпортним потенціалом території являє собою доволі складне та комплексне завдання. З одного боку вирішення цього завдання потребує детального вивчення усіх питань, що пов'язані з управлінням економічним потенціалом території, а з іншого – перегляду і корегування стратегії економічного розвитку території з урахуванням вимог національної еколого-економічної безпеки.

Під управлінням експортно-імпортним потенціалом території нами розуміється процес прийняття і реалізації управлінських рішень, спрямованих

на формування, раціональне використання, відновлення і збільшення експортно-імпортного потенціалу території з метою забезпечення її сталого розвитку.

Проведений аналіз показав, що проблема управління експортно-імпортним потенціалом території з урахуванням вимог національної еколого-економічної безпеки є найменш дослідженою.

Пов'язані з управлінням експортно-імпортним потенціалом еколого-економічні загрози і небезпеки можна розглядати за трьома основними напрямками: 1) спільне використання природних ресурсів, їх виснаження і забруднення; 2) міжнародні конфлікти; 3) міжнародна торгівля товарами та послугами. Прояв еколого-економічних загроз і небезпек (ЕЕЗН), пов'язаних з управлінням експортно-імпортним потенціалом території (ЕІПТ) можна представити у такому вигляді (рис. 1).

З цієї точки зору очевидним є існування соціально-економічних та ресурсно-екологічних обмежень використання експортно-імпортного потенціалу території.

Для забезпечення потреб сталого розвитку території ступінь використання її експортно-імпортного потенціалу не може бути нижчим за соціально-економічні потреби та перевищувати ресурсно-екологічних обмежень, що підкреслюється існуванням екологічних загроз національній безпеці.

На нашу думку у контексті пошуку напрямів трансформації системи управління експортно-імпортним потенціалом території з урахуванням вимог національної еколого-економічної безпеки необхідно концентрувати увагу на дослідженні еколого-економічних взаємозв'язків між елементами інституціональної, соціально-економічної та екологічної підсистем регіону. Загальна схема урахування вимог еколого-економічної безпеки в управлінні експортно-імпортним потенціалом території може бути представлена у такому вигляді (рис. 2).

На нашу думку, єдиним можливим напрямом трансформації системи управління експортно-імпортним потенціалом території з урахуванням вимог еколого-економічної безпеки є цілеспрямоване перетворення системи міжнародних економічних відносин, що забезпечує зменшення антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Таке перетворення повинно пов'язати у єдине ціле інституціональну, соціально-економічну та екологічну підсистеми території, розкривати основні принципи їх взаємодії.

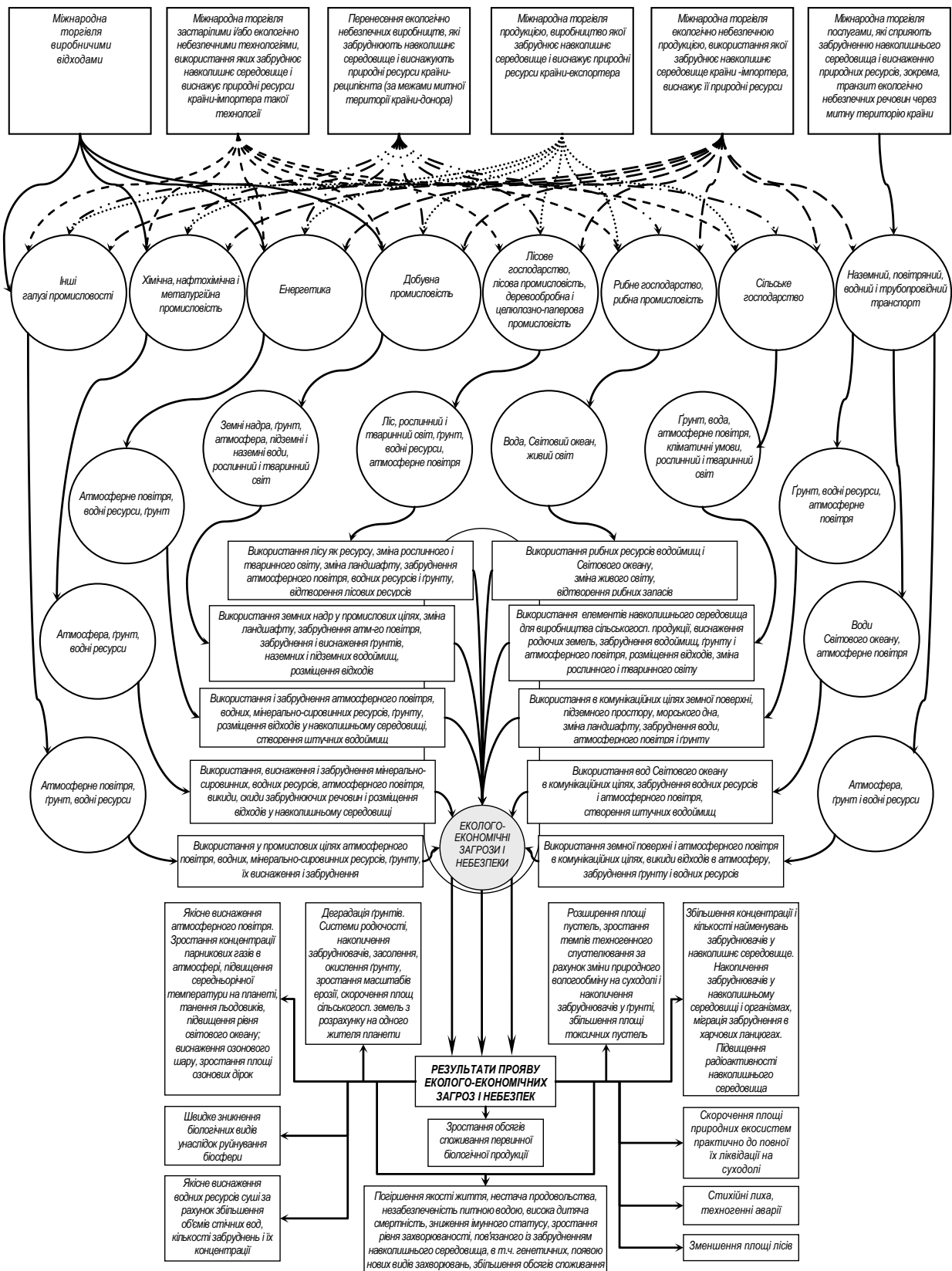

Рис. 1- Прояв ЕЕЗН в управлінні ЕПТ

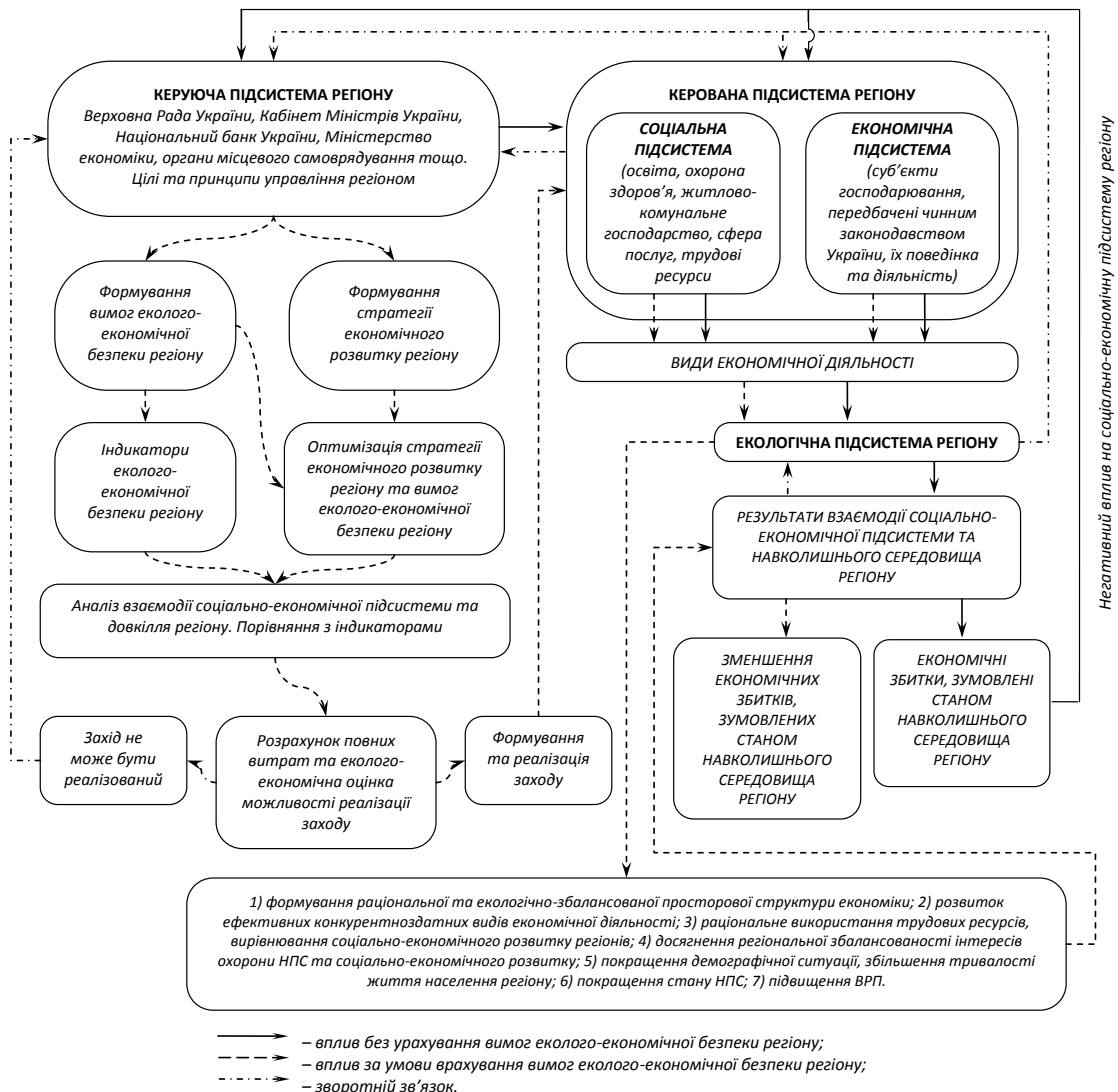

Рис. 2- Урахування вимог еколого-економічної безпеки в управлінні ЕППТ

Висновки. Територіальна еколого-економічна безпека є важливою складовою національної безпеки держави і багато у чому залежить від стану міжнародних економічних відносин України. Саме тому надійне забезпечення національної безпеки України, на нашу думку, потребує екологізації управління експортно-імпортним потенціалом території, яка має враховувати національні еколого-економічні інтереси.

Систематизація та класифікація факторів впливу міжнародних економічних відносин на навколишнє середовище враховують напрями використання експортно-імпортного потенціалу, складові навколишнього середовища та результати прояву еколого-економічних загроз і небезпек. Запропонований підхід дозволяє проводити комплексну економічну оцінку

збитків від прояву еколого-економічних загроз і небезпек при управлінні експортно-імпортним потенціалом території.

У цілому урахування вимог еколого-економічної безпеки регіону призведе до структурної перебудови соціально-економічної підсистеми регіону у напрямі її екологізації. А саме: до формування раціональної та екологічно збалансованої просторової структури економіки регіону; розвитку ефективних конкурентоздатних напрямів економічної діяльності; раціонального використання трудових ресурсів; вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів; досягнення регіональної збалансованості інтересів охорони природного середовища та соціально-економічного розвитку; покращення демографічної ситуації; збільшення тривалості життя населення регіону; покращення стану навколишнього природного середовища; підвищення показників валового регіонального продукту.

Список літератури: 1. *Александров І. О.* Економіко-екологічна безпека територіальних утворень та виробничих систем / І. О. Александров, Г. О. Черніченко, О. В. Половян // Регіональна економіка. – 2004. – №1. – С. 133–142. 2. *Герасимчук З. В.* Екологічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: Монографія / З. В. Герасимчук, А. О. Олексюк. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 280 с. 3. *Декалюк О. В.* Впровадження екологічного менеджменту та аудиту для забезпечення екологічної безпеки підприємства / О. В. Декалюк, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №2. – Т.1. – С. 235–242. 4. *Дорогунцов С.* Державне регулювання техногенно-екологічної безпеки в регіонах України / С. Дорогунцов, А. Федорищева // Економіка України. – 2002. – №4. – С. 70–77. 5. *Дубель В.* Міжнародне регулювання еколого-економічної безпеки / В. Дубель // Наука молода. – 2008. – №9. – С. 63–69. 6. *Дубель В. М.* Теоретичні основи проблеми еколого-економічної безпеки / В. М. Дубель // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2010. – Часть 1. – С. 223–226. 7. *Ладюк О.* Екологічна безпека в контексті забезпечення національної безпеки України / О. Ладюк, Ю. Вашай // Наука молода. – 2008. – №9. – С. 137–143. 8. *Ліпкан В. А.* Національна безпека України / В. А. Ліпкан. – К.: КНТ, 2009. – 575 с. 9. *Ліпкан В. А.* Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення: Монографія / В. А. Ліпкан. – К.: «Текст», 2003. – 180 с. 10. *Ліпкан В. А.* Системний підхід до побудови еталонної моделі системи забезпечення національної безпеки / В. А. Ліпкан // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2002. – №2. – С. 19–24. 11. *Ліпкан В. А.* Теорія національної безпеки / В. А. Ліпкан. – К.: КНТ, 2009. – 631 с. 12. *Сосюра С. Г.* Стратегічні орієнтири екологічної безпеки України та регіональні особливості захисту населення і територій від надзвичайних екологічних ситуацій / С. Г. Сосюра // Економіка природокористування і охорони довкілля. Збірник наукових праць. – 2008. – С. 118–125. 13. *Тендюк А. О.* Фінансово-економічний інструментарій забезпечення екологічної безпеки в регіоні [Електронний ресурс] / А. О. Тендюк // Економічні науки. Серія «Регіональна економіка». Збірник наукових праць. Луцький

національний технічний університет. – 2008. – Випуск 5 (17). – Ч. 4. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/RE/2008_5_4/zbirnuk_RE_4_108.pdf

14. *Трегобчук В.* Ресурсно-екологічна складова національної безпеки / В. Трегобчук // Економіка України. – 1999. – №2. – С. 4–14. **15.** *Третьякова І. С.* Економічний механізм забезпечення екологічної безпеки в умовах глобалізації / І. С. Третьякова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2010. – Часть 1. – С. 172–175. **16.** *Хвесик М. А.* Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: Монографія / М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К.: Кондор, 2007. – 480 с. **17.** *Цимбалюк Л. І.* Міжнародні та внутрішньополітичні аспекти екологічної безпеки України як складник національної безпеки держави / Л. І. Цимбалюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. – №6. – С. 29–36.

Надійшла до редакції 10.04.2012р.

УДК 330.341.1

О.Ф. ГРИЩЕНКО, аспірант, Сумський державний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ¹

У статті досліджено сучасні тенденції інноваційного підприємництва в Україні. Розглянуто причини, що спонукають інноваційну діяльність промислових підприємств України. Виокремлено основні проблеми інноваційної сфери та визначено перелік причин, що сповільнюють розвиток інноваційного підприємництва в Україні.

В статье исследованы современные тенденции инновационного предпринимательства в Украине. Рассмотрены причины, которые побуждают инновационную деятельность промышленных предприятий Украины. Выделены основные проблемы инновационной сферы и определен перечень причин, которые замедляют развитие инновационного предпринимательства в Украине.

This article investigates the current trends of innovative entrepreneurship in Ukraine. The reasons that induce innovative activity of industrial enterprises in Ukraine are analyzed. The main problem areas of innovative sphere are pointed out and the list of reasons that are slowing down the development of innovative entrepreneurship in Ukraine is defined.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційне підприємництво, інноваційний маркетинг.

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОНмолодьспорт України, наданих на виконання науково-дослідної роботи на тему «Розроблення механізму впровадження екологічних інновацій» (№ держ. реєстр. 0112U001378)